

alapján azután a mag árából százalékos engedménynek, esetleg a már kiegyenlített vételár teljes visszatérítésének van helye. Azokért a károkért, amelyek a szállítmányt útközben érhetik, csak az esetben felel a szállító, ha a kötlevelemben a teljesítés helyéül a rendeltetési állomás köttetett ki. Ezért főként külföldi szállítások esetén a szállítmányt teljes értékére biztosítani szoktuk.

*

Úgy vélem, hogy a fentebb tárgyaltak jelentik azt a minimumot, amelyet minden erdőgazdának, aki hivatalánál fogva fenyelemagvakkal foglalkozik, tudnia illik. Igyekeztem a fontosabb ismereteket lehető tömören összefoglalni, és hiszem, hogy ezzel kertársaimnak és rajtuk keresztül népi demokráciánk immár közkinccsé vált erdőgazdaságának szolgálatot tettem.

Collecting and Examining of the Seeds of Conifers and their Preparation for Sowing. — The author discusses — on the basis of his own experiences and with some hints to data found in special forest literature — all details the knowing of which is essential for getting best seeds, keeping them good in store and succeeding in sowing. He deals on the largest scale with *Pinus silvestris*, the only species of conifers autochthonous also in to-day Hungary. The features of the cones, the most suitable time of their gathering, the practice of husking, the colour, germinating-power and energy of the seeds, their examination concerning the value of use and their preparation for sowing are the items of the discussion.

Ramassage des graines de nos conifères, examen et préparation de ces graines pour le semis. — L'auteur s'occupe des questions suivantes à fond: Période la plus adaptée de ramassage, les propriétés des cônes, l'exécution de dessèchement, l'examen de la faculté et de l'énergie germinatives des graines, leur conservation et leur préparation pour le semis.

3. *Sammeln von Nadelholzsamen, ihre Prüfung und Vorbereitung zur Aussaat.* — Die entsprechendste Zeit des Sammelns, Eigenschaften der Zapfen, Klengungstechnik, Prüfung der Samen auf Keimkraft, Keimenergie, Reinheit und Gebrauchswert, ihre Lagerung und Vorbereitung zur Aussaat werden eingehend besprochen.

Csfráztatási próba.

Végezte a MÁLLERD Körmenyi Erdőgondnoksága
1949. január 9—29-ig.

Erdeifenyő-mag.

100 szem, betéve Grünwald-féle búrás csfráztató készülékbe
1949. január 9-én.

Kelt	Csfráztott		Százalék
	szem db.	összesen db.	
I. 10.	—	—	—
11.	—	—	—
12.	—	—	—
13.	2	2	2
14.	26	28	28
15.	—	—	—
16.	20	48	48
17.	—	—	—
18.	10	58	58
19.	—	—	—
20.	16	74	74
21.	—	—	—
22.	—	—	—
23.	5	79	79
24.	—	—	—
25.	1	80	80
26.	1	81	81
27.	—	—	—
28.	—	—	—
29.	4	85	85

A próba I. 29-én befejeztetett és metszési próbával megállapítottatott, hogy a fennmaradt 15 szem közül 5 szem mag teljesen ép, 10 szem elpenészedett.

A csfráztatási próba eredménye: 21 nap alatt 85%
Körmeny, 1949. I. 29.

Shmiliár Károly sk.

m. áll. főerdőmérnök, erdőgondnok.

VÁZLATOK AZ „ÁLLAMI KEZELÉSBE VETT ERDŐK” KÖRÉBŐL

Barthos Gyula

634.928

A most tárgyalt állami kezelésbe vett községi, közbirtokossági és társulati, egyházi, alapítványi, továbbá „néhány más erdők és kopár területek” (1898. XIX. tc.) — elszörtan kisebb-nagyobb foltokban az emberi lakóhelyek körül, hegyen, völgyben, vízmocsásokban, futóhomokon, görgetegen és ártérben — egyszerű falusi emberek közös birtokai, csupa járatlan vezetőséggel és érzéketlen tanácskozó testülettel. Kis terjedelmük ellenére is tartamos haszonhajtásra hivatott egységek, üde oázisok a magyar parlagon, kitéve állandóan tudatlan és legkevésbé jóindulatú emberek károsításainak és a jövővel nem számoló igények túlzásainak.

Az erdész itt kapcsolódott be a népnevelés nehéz szerepébe az ősember megrögzöttségét öröklő nép körében ezzel az új ígérdelemmel: szeretni és megbecsülni az erdőt! Hogy pedig erre ma is megfelelő nagy tér kínálkozik, elegendő, ha az országban levő

többszázezer hold „néhány más” erdőterületre hivatkozunk.

I.

A nagykanizsai erdőgondnokság kerületében 28 község határában több ezer k. hold terjedelemben a szélrózsa minden irányában vannak ezek a kis erdők és külön elszörtan a fáslegelők és facsoportok. Üzemtervek hol vannak, hol nincsenek. Ezekhez csatlakoznak még a magánerdők „parányi” foltjai — újabban szintén államerdészeti ellenőrzés alá vonva —, szinte se szerük, se számuk.

A parányiság igazolására szolgáljanak példák! Nézzük pl. Zalaszentbalázs községet. Ennek a határában 103 k. holdat külön-külön 243 egyén birtokol, egyre tehát esik átlag 0.42 k. h. erdőterület. A legnagyobb közöttük 3.9 k. h., 22 birtokos pedig 0.1 k. holdnál kisebb facsoportot vallhat a magáénak.

Valamivel kedvezőbb képet mutat egy másik: Ujudvar község Itt 130 k. h. erdőt 94 egyén, helyesebben család birtokol, egyre tehát eredetileg esett átlag 1.38 k. h. erdő; ez a családi rész azonban megosztás, öröklés, eladások alapján tovább osztódik $\frac{1}{2}$ — $\frac{1}{4}$ részecskékre a gyermekek száma arányában. Ilyenformán alakulnak ki a közismert mezőgazdasági törpebirtokoknál még külön alakú és terjedelmű ú. n. „nadrágszjak”, amelyek körülhatárolásakor jóformán a fák legtöbbszörének hovátartozandósága állandó vitákra ad alkalmat. A megosztás többé-kevésbé hasonló más községekben is.

Az erdőgondnokság területe kb. 1.000 km² felületen is kb. 20% átlagos erdősültséggel az ország-határt alkotó Mura folyótól terjed el, északra a Principális csatorna mindkét oldalán a Kisbalatont elválasztó *Quercion* és *Fagion* dombos tájakon, nyugati irányban pedig Göcsejt közelíti meg. Erdeinek faállományai változatosan elegyes lombfák, átlagban T: 0.4, B: 0.2, A: 0.2. Egyéb (Gy, K, Sz, Cs, G, E, Ny) 0.1, míg a tülevelűek közel 0.1 elegyarányban fedik a területet, a szálerdő 60%-ra, sarjerdő 40%-ra becsülhető.

Az első benyomás, amelyet a szakember ezeknek az erdőknek az átvizsgálása alkalmával kap, arról győzi meg, hogy a *rendszeres erdőgazdasági üzemtervek szerint kezelt erdők állapota sokkal jobb, mint az üzemterv nélkülieké*. Valóban hálával tartozhatnak azok a közületek, amelyek erdei az 1879. XXXI. tc. nevezetes 17. §-ának rendelkezése alapján már évtizedek óta üzemtervi kezelés alatt állanak. A népnyelvén is „üzemterves”-nek elnevezett erdők a köztudatban is több figyelemben, sőt tiszteletben részesülnek, mint az ezideig elhanyagolt fáslegelők és magánerdők. Megállapítható, hogy az újabban erdőbirtokhoz juttatott közületek sem idegenkednek az üzemtervesítés kiterjesztésétől, sőt kívánják azt.

Nem is vetődne fel különösebb nehézség, ha az üzemtervvel még nem rendelkező, különösen pedig a magánerdők nem csupán a fahasználatok legutóbb elrendelt kérelmezésekor kerülnének részletesebb tárgyalások alá, hanem egy szakszerűleg felkészített erdőrajzstom adatai alapján a faállomány tervszerű ápolása, az időszaki elő- és mellékhasználatok, a határbiztosítás, a fajajok megválasztása, jól alkalmazott üzemmód, elsősorban pedig a felújítások terén előre, — legalább 3—5 év tartamára — pontosabb irányításban részesülnének. Az állami irányítás és állandó ellenőrzés azonban nemcsak nem nélkülözhető, hanem intézményes beszervezést követel. A magukra hagyatott falusi emberektől nem várhatjuk, hogy pl. az elegyes sarjerdők tisztítását, szálerdők alátelepítését és a pótlásokat a maguk feje után végezzék, ismeretlen származású erdei fagyvakat vásároljanak és ők maguk csemetéket neveljenek. Eléggé számalmas példákkal szolgáltak ezideig is ebben a tekintetben a községi faiskolák.

A megjelölés tekintetében már idejé múlt ú. n. „nem feltétlen” erdőtalajokon eddig is szembetűnő volt az eltolódás az erdőgazdaság hátrányára. Régebbi térképek és ifjúkori emlékeink tanúsítják, mennyi erdő tűnt el itt is, ott is a föld színéről, hogy szőlőnek, gyümölcsösöknek és főként szántóknak adják át helyüket. Számos helyen fátlan legelők és pusztaságok maradtak vissza. Trágyával terhelt székérrel jóformán meg sem közelíthető, meredek dombokon találjuk azokat a már kiélt, sovány legfeljebb „a pacsirták útján trágyázott” földeket, ahol a mezőgazda élete is merő kínföldből áll. Némelyik belátva reményekkel egyáltalán nem biztató helye-

tét, önként akácosokat létesített. Van ilyenekből számottevő tétel a régi jó letarolt szálerdők helyén, de találni külön újabb mezőgazdasági fásításokat is. A cél, amely a bortermelő gazda előtt lebegett, természetesen a szőlőkarótermelés volt.

Az erdőgazdaságnak területi, és még inkább minőségi veszteségét azonban számbavehetően aligpótolják ezek a folytonosság vagy új telepítés vonalán keletkezett erdőcskék. Zala vármegyében pl. az erdő elfoglaltaterület az 1907. évi hivatalos kimutatásban 249.595 k. holddal szerepelt. Az azóta bekövetkezett területi elcsatolások levonásával tanulságos lesz tudnunk, hogy az újabban bevezetett összeírások elvégeztével minő méreleg fog rámutatni a köztölt összegből 109.885 k. h. olyan erdő számadataira, amely nem tartozott a 17. §. hatálya alá Az itteni jelek után ítélve lényeges veszteség fog mutatkozni a vármegye síkságain és dombvidékein, de lesz bőségesen a szomszédos és meg nem csonkult Somogyban is, ahol szabadrendelkezésű erdőből ugyanakkor 126.053 k. holdat tartottak nyilván.

Mivel könnyebb és kellemesebb lesz a „némely más” szolgálat körében — a nagykanizsai erdőgondnokság kerületében — szerzett kedvezőbb, mint a kedvezőtlen tapasztalatokról megemlékezni, előbb azokkal foglalkozom. Arról a kedves jelenségről, amely kis mozaik-kép alakjában a vörösfenyő természetes felújulásáról szolt, lapunk 1948. évi $\frac{2}{3}$ füzetében már beszámoltam.

A természetes felújulásról más alakban is találunk, — bár korlátozott mértékben — örvendetes példákat. Bükk-tölgy elegyes szálerdők kisebb részletein a Természet korábbi pazar adományából értéljes újulatok keletkeztek olyan körülmények (pereskedés, vitás határfák fenntartása, szállítási nehézségek, részben csökönnyös családi magatartásból származó, de hasznosnak bizonyult takarékoskodás) kedvező befolyásából, amelyek egyidejűleg a különben is kedvezőre alakult erdőgazdasági helyzet hatóságos segítségére jöttek. A vándorúttján szemlélődő erdőgazda örömmel veszi számba különösen a makktermő facsoportokat, sőt egyes fákat is, amelyek a kincstári erdők makkszükségletét is kiegészíthetik, ha idejében gondoskodás történik a makktermés felszedésének biztosításáról.

A természetvédelmi vonatkozásban értékes fából több kivételes méretű példányt találunk. A faóriások közül kiemelkedik a magyarszerdahelyi fáslegelőn egy feltehetően ezideig ismeretlen méretű bükk. (Megilletné, hogy *Bükk*-nek nevezzük.) Ennek hengeres síma kérgű törzse 520 cm kerületű, tehát mellmagassági átmérője 166 cm. A hatalmas fa szembeclés szerint legalább 28 méter magas, fennmaradása a külsejéről nyert benyomás alapján még évtizedekre remélhető. Kora, több 300 évnél. Tartalmaz legalább 20 m³ tömőrfát. Jellemző a bükk családjában példátlanul tekintélyes faóriásra, hogy a múlt évek folyamán megtartott faárverések alkalmával, amint hírlík, egyetlen vállalkozó sem akadt a kitermelésére. A favágókat nem is annyira a fának találmra megállapított kikiáltási ára, mint inkább a kitermelés és feldolgozás nehézségei döbbengették meg.

Ez a „*Fagus Robusta*” szelíd lejtők között, szelvédtet lapályon, optimális termőhelyen kb. 200 m tszf. magasságban díszlik, a közelében azonban még több 120—136 cm átmérőjű bükk is áll, amelyek egyikét a tél folyamán döntötték le. A megtekintésekor már szakaszokra metélő törzs bütüi a fának bámulatosan egyenletes és kifogástalan szövetszerke-

zetéről tanúskodtak, még az álgeszt körzete is rózsapiros színezetű volt, végig a fa testén pedig a korhadási folyamatnak legkisebb nyoma sem mutatkozott, holott a fa kora az évgyűrűk tanúsága szerint legalább 250 évre tehető!

Az ottani bükkfák csoportjában nem kevésbé érdekes egy szabadon álló, 15 m magas egészséges *gyertyánóriás*, a törzs legvékonyabb vonalán mért 110 cm átmérővel.

Bocska község szintén felmutathat feltűnő méretű faóriásokat 250 m tszf. magasan elterülő „*Bettehem*” elnevezésű fáslegelőjén, mégpedig 3 db. 95 cm, 1 db. 120 cm, sőt 1 db. 146 cm átmérőjű *szilfát*, amelyek jelenleg még mint egészséges szilvóriások mutatkoznak be előttünk, ma, amikor országos jelenség a szilek kipusztulása.

Tapasztalataim alapján egészen különleges példány ugyanott egy *vadkörtefa* 15 m magassággal és 124 cm mellmagassági átmérővel. A fa közelében a sertéseket fűrészoló kanászok a vadkörtefa törzsét annyira kiégették, hogy két felnőtt ember esőzés idején könnyelmesen beállhat az üregbe. A fa minden évben, így mondják, bőséges termést hoz.

Sajnos, a vidékünk jellemző tölgyesek hatalmas Mohikánjai lassankint eltűntek. A bocskaiak erdejében emlékeztet még a múltra egy kiváló felépítésű, egészséges tölgyfa 140 cm átmérővel, a szomszédságában állók már csak 124 cm átmérőjűek.

A Kiszécsé legelőjén kifogástalanul ép állapotban álló 100—110 cm átmérőjű tölgyfák ugyan lemaradnak ezek mellett, de megérdemlik a róluk történő megemlékezést, különös tekintettel a magyar centenárius évfordulójára. Ők már mint felnőtt fák voltak tanúi a szabadságharc eseményeinek.

Ugyancsak láthatók gesztenyéből is több századra visszatekinthető és jó erőállapotnak örvendő nagy fák, mint a jellegzetes *Castanetum* díszpéldányai.

A magyarszerdahelyi Bükk mellett illő megemlíteni azt az óriási *Csert* is, — a nép nyelvén a Nagycsert, az Erdők Királyát, — amely 100—119 cm átmérőjű cserfák szomszédságában 141 cm mellmagassági (tővénel kb. 170 cm) átmérővel büszkélkedik. Valóban kivételes méretű képviselője családjának, amellett épp és egészséges. Félő, hogy a kiszécséi lányok — szokásukat követve — fehérneműjük vasalásához erről is le fogják faragni a kérget, mivel tapasztalataik szerint a minél öregebb cserfák kérge adja a legkiválóbb vasalószent.

Nem azért, mintha másutt is (parkokban, ligetekben, ártereken, a Természetvédelmi Tanács leltárában stb.) az ország területén nem tartanának nyilván nagyméretű fákat, helyi vonatkozásban mégis méltó a feljegyzésre az 1761. évben épített főrhéncz-hegyi kápolna előterében álló 3 db. 1 m-es átmérőjű egészséges *hársfa*. Nem árt, ha ezeket a hosszú életre kiválasztott erőteljes fapéldányokat már most kataszterbe foglaljuk a jövő számára és a legkisebb károsításról is megvédjük. Ezek a faóriások senkinek útjában nem állnak, kárt nem okoznak, veszedelmet sem jelentenek, sőt tiszteletet és csodálatot váltanak ki a szemlélőből, egyben érdeklődést keltenek ifjúságunkban is a Természet kincsei és vonzóerejüknél fogva kézséget a természetjárás iránt. Nem kétséges, hogy további feltárás során több természetvédelmi értéket vehetünk még nyilvántartásba.

Az erdőgondnokság kerületében 1942. óta hivatalosan védetté nyilvánított Zsigárd-erdei (Homokomárom) Zrínyi-korabeli *kislevelű-hársfa* 245 cm

átmérővel minden gondoskodás ellenére rohamos pusztulásnak indult, sajnos, sokáig nem lesz fenn tartható. A már üres faörzset a kidőléstől mindenestre meg fogja védeni a fa alá épített és időnkint megerősített támasztószervezet. Ugyancsak a zsigárdi állami erdőben kijelölt 5 db. erdeifenyőből kettőt a háború idején tűz pusztított el. Ezek futóhomokra telepített, közel 100 éves fák, sátor szerű szétboruló koronájukkal és kígyódzó girbe-görbe ágaikkal alig 8 méteres hosszúsággal a magashegység legfelső tenyészövezetében élő törpefenyőkre emlékeztetik a szemlélőt. Jogosan hangzott el az Országos Természetvédelmi Tanács 1948 márc. 4-én tartott tanácsülésén a jelszó: „Mentsük meg — együttal vegyük is számba — pusztuló természeti emlékeinket!”

A mostani körülményeink szerint szinte túltartottnak számító 100 év körüli erdeifenyő szálfákból már kevés példánnyal találkozunk; a hosszúvölgyi volt úrbéresek erdejét ékesítő idős vörösfenyők, ugyancsak mind a háború áldozataivá váltak.

A közel vágásérett és középkorú lúcfenyő-erdőrészeket hasonlóan elpusztultak, fájdalom, a fiatal ültetések legnagyobb részével együtt. Népünk az örökzöld lúcfenyőt, mint díszfát általában előszere-tettel ültette temetőibe és kertjeibe. Ilyen helyeken gondosan meg is védte a mindszenteki és karácsonyi károsításoktól. Az 1947. évi aszály azonban érzékeny rendet vágott soraikban. Kevés maradt meg épségben a szürke téli környezetből karcsúan kiemelkedő rokonszenves hazai díszfákból. Rigyác község képe pl. — csupán egyet ragadva ki a sok közül, — egészen más, mióta a községszéli dombérről a park erdőjellegű fenyvese eltűnt. Ha pedig az árterben elterülő Kiskanizsa városrész északnyugati sarkán álló magas — májusfához hasonló — üde-lombozatú egyetlen lúcfenyő, az igénytelen eperfák és borzas fűzfák egyhangú sorából hiányozna, a síkvidéki tájkép elveszítene egyik legszebb díszét.

Sok szép túlevelű díszfa, — közöttük ritka exóta — is eltűnt az erdőkön létesített emlékparkok és külön a temetők és templomok területéről. Jellemző a nagykanizsai városi temető régi fáinak megokolatlan kiirtására, amelyet a megbízott hivatalnok érzék nélkül végzett, hogy pl. *Kaán Károly*-nak, a természetvédelem egyik nagynevérdész úttörőjének „elment a kedve” — így mondta a cikkíró előtt —, hogy „szülei mellé temetkezzék”, annyira elcsúfították a temető képét a fák szükségte-len eltávolításával és lefejeléseivel.

De hol vannak a jellegzetes „zalai pálmák”: a pusztákon felsorakozó és a majorokat keretező jegenyenyár és egyéb (vadgesztenye-, hárs-, bálvány-, boglár- és lepényfák, feketedió, vöröstölgy, trombitafa, kórisfa, virágoskóris, berkenye, eper, dió, birs, vadgyümölcs, japánakác, akác, fűz) fákkal elegyes fasorok? Mennyire kedvesek és vonzóak voltak ezek előttünk és feltűntek az idegenek előtt is!

Eppen így erősen megfogyott a hatalmas méretű kanadai-nyárfák száma is. Egyedül a nagykanizsai volt hitb. uradalom leltárába felvett kb. 6000 db. mezei sorfa között többszáz szerepelt ennek a fajtának a példányából. Már messziről lejezték a birtokon fekvő majorokat, csapásokat és határvonalakat, mint kimagaslóan örökdő határjelek. Külön érdekességük volt a léprigók által rájuk kent élősdifagyöngy zöld csokrainak tömege. Némelyik fára 80 ilyen csomó is rárakódott, mint egészen furcsa aggatkéai a terebélyes faóriásoknak. Ma alig látni belőlük néhányat.

II.

Hasonló veszteség érte ugyanannak a volt uradalomnak kb. 4000 m hosszúságú elősövényhálózatát is. Ezek javarészt a földek felaprózásakor tűntek el, nagy kárára a gyepükben fészkelő hasznos rovar-evő madaraknak és a tél insége elől védelmet kereső — mezőgazdaságilag annyira hasznos — szárnyasvadaknak. Ezek után értelmes ember nem teheti vitássá, mennyire szükséges volt annak a kormányrendeletnek kiadása, amely mindennemű fahasználatot erdőhatósági engedélyhez kötött. Természetvédelmi, madártani, vadgazdasági és nem utolsósorban közigazdasági, sőt külön egyéni érdekek egyaránt megkövetelik, hogy életképes fás növényeink nemcsak a megfelelő figyelemben és védelemben részesüljenek, hanem tervszerű keretben mennyiségileg és minőségileg is sokasodjanak.

Ugyanígy kívánkozik az illetékes gazdasági felügyelőséggel karöltve szakszerű kezelésbe vételre a nagykanizsai erdőgondnokság kerületébe tartozó közel 10.000 k. hold legelőnek a fásítása is, azon közhasznú érdekeknél fogva, amelyek az állattenyésztő nép gazdasági javát szolgálják, ezért a legnagyobb dicséret illet meg minden hírverést, amely a fák és madarak szeretetének hirdetését írta fel zászlajára.

III.

Az államerdészeti „némely más” szolgálat körében sok mindent tapasztal az erdész, sajnos, keveset a jóból, de több rosszat. Hogy az ifjúkorából emlékezetében megőrzött „öreg” erdők gazdag faállományai helyén csupa fiatalabb korú, erdőrésztlenként egészben, vagy részben rontott és romlott erdőket talál, ezen a helyzeten alig lehet változtatni, legfeljebb a tervszerűség érdekében javaslatokkal élhet.

De törheti a fejét a magántulajdonban lévő, 10 k. holdnál kisebb terjedelmű erdőcskék fahasználati kérelmeinek elbírálásakor. Lényegtelennek látszó, mégis megfontolást igénylő kérdőjel mered elébe, amikor kétségbeesett, vagy megszorult törpebirtokosok özönével érkező kérelmeivel foglalkozik.

Az erősen népsűrű vidék agrár-lakosságának szükséglete és igénye fa tekintetében igen nagy. Kevés kivétellel minden egyes gazdának különálló lakóháza, tágasra méretezett több gazdasági épülete és külön még egy háza (szőlőpince, présház) is van, mindezek felépítésekor és karbantartása során pedig a takarékoság figyelmen kívül hagyásával a legértékesebb épületfa felhasználásához ragaszkodik.

Az aránytalanul nagy fafejkvótából következik, hogy a közösségi erdők összes fahozamát maga a falusi lakosság veszi igénybe, és abból vajmi kevés — jóformán semmi sem — jut ipari és közfogyasztási célokra. Szerencsére a szőlőhegyeken a XVIII. és XIX. században beépített óriási tölgyfa-préseket (6—7 m. hosszú 60—90 cm keresztmetszet) a XX. században már a gépprések váltották fel.

A csatornázott árterek számtalan fahídja azonban még mindig tekintélyes mennyiségű szerfát fogyaszt el. A kapufélfák és küszöbök értékes rönkönyaga is számottevő tétel. A szerfa gazdaságos felhasználásának irányítására mindenesetre tág tér nyílik, nem utolsósorban a fatüzelőanyag okszerű felhasználására is (tüzelőberendezések és kéményrendszer).

A községi és közbirtokossági erdők évi rendszeres fahasználati fája főként akácból és bükkből áll.

Egyetlen termelési időnyben alkalmam volt látni példákat a szélsőségekből is: akác szerfakihozatait (szőlőkaróra) 85%-ban, jóminőségű 15—25% bükk szerfából azonban 0%-ot (mintául mégis kiválogatva 2 ürm. szerhasábfát).

Hogy hivatlan fatolvajok is gyakran megfordulnak az erdőkben, igazolják a visszahagyott és levelessel gondosan befedett fatuskók, ki-befutó szekérnyomok és visszamaradt fatörmelék. Az erdők közelségéhez ragaszkodó telepes cigányok működésébe közelebről betekinteni szintén bőségesen nyílik alkalom. Ezekről eltekintve azonban az egyik község határában legalább előttem új módszerű károsítás nyomaira akadtam. Valaki — feltehetően egy, legfeljebb két egyén lehetett — kitalálta, (vagy háborús tapasztalatok vezették rá), hogy a 8—12 éves akácok törzséről véges-végig lenyúzott héj szőlőkötözésre alkalmas anyagként vált be. Fogta tehát magát és az újabban a község részére juttatott akácerdő kiválogatott fáit körös-körül lefejtette. Ezen a szokatlan károsításon megbotránkoztak az immár érdekelt községi előljáróság tagjai is. Ha az a valaki hársat, vagy kőrisfákat talált volna a szőlők közelében, bizonyosan azokat is mind megnyúzta volna. Mindenesetre megérdemelnél, hogy prémiúmot tüzzenek ki a fejére és leleplezése után még idejében bejuthasson abba a bizonyos 6 hónapi-üdülőbe, mielőtt szabadalmának követői is megjelenének az erdőn.

Új kép tárult elénk Kerecseny község egyik erdejében. Itt 8 k. h. legelőn az 50—60 év előtt hálózatosan ültetett akácfákat az utóbbi évek folyamán — a vízárasztotta füzesekhez hasonlóan — szabályosan 3 méter magasságban (létráról?) lefejezték. Az elérendő cél nyilván az volt, hogy az irtásból származó akácsarjak be ne fussák a legelő területét, viszont árnyaló fák maradjanak vissza. Eredmény: a törzsenként 0.5 m³ vastagfa korhadásnak indult és a szavasmarha legeltetésére alkalmatlan gödrös — lejtős helyeken pedig vegyeskorú akácfiatalos keletkezett. Eldöntendő kérdés a jövőre: ez a birtokrész erdő-e, avagy fáslegelő-e?

Közismert tény, hogy a legtöbb kárt az erdőben maga a birtokos okozhatja, legyen tehát szavam a sok panaszos és elégedetlen érdekelt mellett azon törpebirtokosok számára is, akik nem kérték fahasználatot és arra józan belátásból egyenlőre talán nem is gondolnak. Erdőjüket nem bántják, a fájukkal takarékoskodnak. Nyilván tudják, hogy a már kész jó erdő fáit a nap melege, a csapadék elveszti és hízlalja, a fák pedig nem kérnek mást gazdájuktól, mint védelmet és türelmet.

IV.

A régebben legfeljebb madártávlatból szemlélt erdők bejárásakor még nem ismert más érdekességek is kerülnek szem elé. A dombvidék „gödrei”, mint óriási kráterek jelennek meg a látszólag egyenletes felületen. Közvetlen közelből vehető észre, hogy némelyik szinte függőleges falu és ha talajukat több helyen nem kötné meg élő, — rendszerint akác — faállomány, életveszedelmet jelentenének a körülöttük szorgoskodó gazdák számára. Szerencsére nagyjában erdőszültek és mint ilyenek, valóban „véderdők”.

A gödrök aljában megtelepedett fákból szokatlanul erős méretű rezgőnyárfákat találunk.

Az államerdészeti „némely más” szolgálat módot ad egyúttal a természetjáró figyelmét felkeltő

és történelmileg nevezetes helyek (Zrínyi-kútja, a Koppány-vezér áldozatbemutatóira emlékeztető Pogányvár, Bocska, Kerecseny, Pusztaszentegyház, a török idők földvárjai, Curia-Nova, mai nevén Új-udvar stb.), továbbá a híres kanizsavidéki betyárok (Patkó, Kutyási) rejtekhelyeinek felkeresésére. Külön érdekességei a kerületnek: a zalai olajmezők földszintfeletti berendezései, a csibiterdei homokkőbánya és néhány helyen barnaszénrétegek.

Rovarkárosítás nyomaival nem találkozunk. A szórványosan mutatkozó gyapjaspille-foltok nem tekinthetők veszedelmes gócnak. Jól esik a magyar fülnek az egyes dülők találó és zamatos elnevezése is.

V.

A nagy területen szétszórt erdők bejárásával kapcsolatosan magától értetődően bizonyos mértékig vadászati tapasztalatok is szerezhetők. Nagyvad kevésbé jöhet szóba ezeken az elaprózott és járó-kelőkől nyugtalanított területeken, legfeljebb a 80%-ban kipusztított igénytelen őzállomány néhány példányától észleltem nyomokat és jeleket. A kedves őzvad példányait a szinte járhatatlan akác és vadszederrel befutott sarjerdőrészek mentették meg őszi örmére a vadászembernek, akiből megnyugtató érzést váltottak ki 5—7 db átváltó szarvasnak és egy vaddisznó kondának felfedezett nyomai is. A nagyvad életbemaradt képviselőinek sorsa mint „magállomány” érdekel most bennünket.

Az apróvad helyzete is siralmas. Az alkony csendjében néha fogolycirregést vagy a felvert csapat suhogását hallani, de fácánból csak egy helyen talált tollazat emlékeztetett a legkisebb terjedelmű bozótosok megszokott tarka madarára. Erdei-szalónkából egyetlen egyet sem sikerült felreptetnünk, miközben a hajtó szerepét vállaltuk a bejárás-kor Meglepetést keltett egy-egy nyúl felverése is, de annál több kőborkutyával találkoztunk. Hóterítón legtöbb nyomot a rókától észleltünk.

Nincs sok öröme külön az ornitológusnak sem. Kevés a feljegyezni-alója. Az enyhe 1947—48. évi télben elmaradtak vidékünkéről a szokásos vendégek, de feltűnő volt az áttelelő madarak megritkulása is. Az erdővel együttélő madarak megfogyása

szoros kapcsolatban áll az odvas fák kifogyásával. A madarak költését igazoló fészkekből is igen keveset láthatunk. Általában a madárvilág, — reméljük átmenetileg, — már az utóbbi évek során folyamatosan rendkívül sokat veszített mozgalmasságából és érdekességeiből.

Esquisse de quelques questions concernant les forêts soumises au régime forestier de l'État. — Sous base de données d'un district de Transdanubie-Sud (Nagykanizsa), l'auteur fait connaître les conditions forestières des forêts communales, des forêts des copropriétaires et de celles appartenant à des particuliers. Il s'occupe de l'étendue, de conditions des peuplements de ces forêts, de leur exploitation et renouvellement, puis souligne les désavantages occasionnés par le morcellement des forêts et arrive à la conclusion que les conditions des forêts gérées d'après de plans d'aménagement sont bien plus satisfaisantes que de celles sans un plan d'aménagement. Il est d'avis que cette dernière catégorie des forêts doit être soumise à un contrôle plus sévère jusqu'à ce que leur plans d'aménagement seront dressés.

Dans la suite l'auteur explique la mesure bien importante et la grande variété de besoin en bois de la population, expose les difficultés qui en résultent et fait ressortir l'importance et les avantages de la régénération naturelle.

Ensuite, il touche la question de la protection de la nature et donne des chiffres sur les mesures exceptionnelles de plusieurs arbres.

The Woods under State Management. — The wood properties of the villages, corporations and private owners are often of very small extent, this is a serious obstacle of the rational management. The author — on the basis of data taken from a southern district of Transdanubia — points out, that the woods managed according to a working-plan are in better condition than the other. Some old trees of remarkable measure are described.

Einiges über die in staatlicher Verwaltung stehenden Wälder. — Die häufig ganz kleine Fläche der Gemeinde-, Körperschafts- und Privatwälder wirkt sich sehr nachteilig auf die planmäßige Bewirtschaftung aus. Verf. stellt auf Grund von Angaben eines Kreises im südlichen Transdanubien fest, dass die Wälder, für die ein Wirtschaftsplan vorliegt, in bedeutend besserem Zustand sind, als die übrigen. Einige Riesenstämme werden für den Naturschutz verbucht.

ERDŐPOLITIKA, TÁRSADALOM ÉS AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

Asbóth Ferenc

634.957 (439) (062)

Erdőpolitikánknak kell ebben az országban megteremteni azt a természeti környezetet, amely egészségünk pusztulását, a talajerő csökkenését megállítja és magasabbrendű biológiai fejlődés feltételeit teremti meg. Ezért az erdőpolitika: mindenki ügye. Mindenki ügye azért is, mert az életbenmaradás pusztá rideg tényét veti fel könnyörtelesen valóságban.

Látható jelek: homoki népességünk biológiai értékcsökkenése, szikesterületeink növekedése, a kuttak vízének apadása, orvosi statisztika, községek anyakönyvi adatai, eltorzult paraszti életforma dermesztő összefüggéseinek láncolata. Az elsivatago-

sodás a földben és a rajta élőkben egyaránt megkezdődött.

A társadalomban azonban nem tudatosult ez a veszedelem erdőpolitikai vonatkozásban. A multban a társadalom érdeklődése egyetlen egyszer sem fordult az erdőszet felé. Ez érthető is. Az erdőket a társadalom elől az erdőbirtokosok magántulajdon-szentsége és a szakhierarchia sáncolta el. Ezért a társadalom számára idegen, ismeretlen területté vált az erdőpolitika. Érdektelenül és szenvtelenül szemlélte magányos erdőpolitikussaink tragikus, lélegzetfójtóan döbbenetes harcát éppen úgy, mint a madarak és fák napjainak szentimentalizmusát, vagy erdőbirtokosaink sikoltozását a parlamentben